

PEMBINAAN DAN VALIDASI INSTRUMEN STRATEGI MENGHAFAZ AL-QURAN (ISMEQ)

NOOR FADILAH BINTI AMBO

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

2023

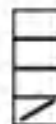
PEMBINAAN DAN VALIDASI INSTRUMEN STRATEGI MENGHAFAZ AL-
QURAN (ISMEQ)

NOOR FADILAH BINTI AMBO

TESIS DIKEMUKAKAN BAGI MEMENUHI SYARAT UNTUK MEMPEROLEH
IJAZAH DOKTOR FALSAFAH

FAKULTI PEMBANGUNAN MANUSIA
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

2023

UPSINPS-3/BO 32
Pind : 00 mla: 1/1Sila tanda (✓)
Kertas Projek
Sarjana Penyelidikan
Sarjana Penyelidikan dan Kerja Kursus
Doktor Falsafah**INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH**
PERAKUAN KEASLIAN PENULISANPerakuan ini telah dibuat pada¹¹ (hari bulan)^{April} (bulan) 20²³....**i. Perakuan pelajar :**Saya, Noor Fadilah Binti Ambo, P20172002241, Fakulti Pembangunan Manusia (SILA NYATAKAN NAMA PELAJAR, NO. MATRIK DAN FAKULTI) dengan ini mengaku bahawa disertasi/tesis yang bertajuk Pembinaan dan Validasi Instrumen Strategi Menghafaz Al-Quran (ISMEQ)

adalah hasil kerja saya sendiri. Saya tidak memplagiat dan apa-apa penggunaan mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dilakukan secara urusan yang wajar dan bagi maksud yang dibenarkan dan apa-apa petikan, ekstrak, rujukan atau pengeluaran semula daripada atau kepada mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dinyatakan dengan sejasanya dan secukupnya

Tandatangan pelajar

ii. Perakuan Penyelia:Saya, Prof. Dr. Siti Eshah binti Mokshein (NAMA PENYELIA) dengan ini mengesahkan bahawa hasil kerja pelajar yang bertajuk Pembinaan dan Validasi Instrumen Strategi Menghafaz Al-Quran (ISMEQ)

(TAJUK) dihasilkan oleh pelajar seperti nama di atas, dan telah diserahkan kepada Institut Pengajian Siswazah bagi memenuhi sebahagian/sepenuhnya syarat untuk memperoleh Ijazah Ijazah Doktor Falsafah (Pengukuran Pendidikan) (SILA NYATAKAN NAMA IJAZAH).

02 Mei 2023

Tarikh

Tandatangan Penyelia

PROF. DR. SITI ESHAH MOKSHEIN
PENYARAH
FAKULTI PEMBANGUNAN MANUSIA
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

**INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH /
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES**

**BORANG PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS/DISERTASI/LAPORAN KERTAS PROJEK
DECLARATION OF THESIS/DISSERTATION/PROJECT PAPER FORM**

Tajuk / Title: Pembinaan dan Validasi Instrumen Strategi Menghafaz Al-Quran (ISMEQ)

No. Matrik / Matric's No.: P20172002241

Saya / I: Noor Fadilah Binti Ambo

(Nama pelajar / Student's Name)

mengaku membenarkan Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek (Kedoktoran/Sarjana)* ini disimpan di Universiti Pendidikan Sultan Idris (Perpustakaan Tuanku Bainun) dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:-

acknowledged that Universiti Pendidikan Sultan Idris (Tuanku Bainun Library) reserves the right as follows:-

1. Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek ini adalah hak milik UPSI.
The thesis is the property of Universiti Pendidikan Sultan Idris
2. Perpustakaan Tuanku Bainun dibenarkan membuat salinan untuk tujuan rujukan dan penyelidikan.
Tuanku Bainun Library has the right to make copies for the purpose of reference and research.
3. Perpustakaan dibenarkan membuat salinan Tesis/Disertasi ini sebagai bahan pertukaran antara Institusi Pengajian Tinggi.
The Library has the right to make copies of the thesis for academic exchange.
4. Sila tandakan (✓) bagi pilihan kategori di bawah / Please tick (✓) for category below:-

☐ **SULIT/CONFIDENTIAL**

Mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan Malaysia seperti yang termaktub dalam Akta Rahsia Rasmi 1972. / Contains confidential information under the Official Secret Act 1972.

☐ **TERHAD/RESTRICTED**

Mengandungi maklumat terhad yang telah ditentukan oleh organisasi/badan di mana penyelidikan ini dijalankan. / Contains restricted information as specified by the organization where research was done.

☒ **TIDAK TERHAD / OPEN ACCESS**

(Tandatangan Pelajar / Signature)

Tarikh: 02 Mei 2023

(Tandatangan Penyelia / Signature of Supervisor)
& (Nama & Cop Rasmi / Name & Official Stamp)

PROF. DR. SITI ESHAH MOKSHEIN
PENYARAH
FAKULTI PEMBANGUNAN MANUSIA
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

Catatan: Jika Tesis/Disertasi ini SULIT atau TERHAD, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa/organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh laporan ini perlu dikelaskan sebagai SULIT dan TERHAD.

Notes: If the thesis is CONFIDENTIAL or RESTRICTED, please attach with the letter from the organization with period.

PENGHARGAAN

Segala puji bagi Allah S.W.T dan selawat ke atas junjungan Nabi Muhammad S.A.W kerana dengan rahmat dan restuNya, saya dapat menyiapkan tesis ini bagi memenuhi sebahagian daripada syarat memperoleh Ijazah Doktor Falsafah dalam bidang Pengukuran Pendidikan. Mudah-mudahan, hasil usaha ini dapat memberi sumbangan kepada kajian lain untuk mempertingkatkan mutu pengajaran dan pembelajaran pelajar Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) di Malaysia.

Saya ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan yang tulus ikhlas kepada Professor Dr. Siti Eshah binti Mokhsein sebagai penyelia yang telah membimbing dan memberi bantuan yang amat bernilai sepanjang proses menyiapkan tesis ini. Segala pandangan, nasihat dan kritikan yang diberikan sepanjang penyeliaan tesis ini amat dihargai. Ucapan terima kasih tidak terhingga juga kepada semua pakar-pakar bidang dan lapangan yang memberi komen dan pandangan untuk menghasilkan instrumen yang baik.

Tidak lupa juga kepada Bahagian Perancangan dan Pengkajian Dasar Pendidikan KPM dan Bahagian Pendidikan Menengah MARA yang memberikan kebenaran dan kerjasama sepanjang kajian dijalankan. Saya juga ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada semua yang terlibat di dalam menyumbangkan data-data yang berguna serta menjadi responden instrumen bagi menjayakan tesis ini secara sukarela.

Akhir kalam, saya merakamkan setinggi-tinggi terima kasih yang tidak terhingga kepada suami tercinta Razali bin Sabirin yang sentiasa merestui, memberi sokongan, motivasi dan dorongan serta memahami kesibukan sepanjang proses menyiapkan tesis ini. Begitu juga anak-anak, Amira Faqeehah dan Abid Fayyad bagi kesabaran yang telah diberikan. Tidak lupa juga kepada kedua orang tua yang amat dikasihi, ibu dan ayah mertua, adik-beradik dan ipar duai, terima kasih di atas doa dan restu kalian.

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk membina dan menentukan Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ) yang mengukur tahap strategi menghafaz al-Quran dalam kalangan pelajar Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA). Kajian ini menggunakan kaedah kuantitatif berbentuk tinjauan dengan skala likert empat mata. Responden terdiri daripada 549 orang pelajar Tingkatan 4 di bawah kelolaan Maktab Rendah Sains Mara (MRSM) dan Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM). Draf awal instrumen yang dibangunkan mempunyai 59 item yang dibina berdasarkan model Crocker, L., dan Algina, J. daripada empat konstruk iaitu strategi matlamat, strategi perancangan, strategi aktiviti pengukuhan dan strategi persediaan dalaman. ISMEQ menggunakan model pengukuran Rasch melalui kesepadanan item seperti MNSQ, unidimensionaliti, analisis kebebasan setempat dan polariti item (PTMEA). Hanya 52 item dikekalkan dalam draf akhir ISMEQ berdasarkan nilai analisis komponen principal (PCA) dan kesepadanan item. Keputusan PCA menunjukkan sebanyak 44.5% dengan varians dapat dijelaskan oleh item-item dalam ISMEQ dan 5.7% varians tidak dapat dijelaskan oleh kontras pertama. Polariti item pula diukur dalam satu arah yang sama sahaja dengan setiap item menyumbang kepada pengukuran tersebut iaitu diantara 0.00 hingga 0.58. Kebolehppercayaan individu bagi instrumen ini ialah 0.88 dengan pengasingan 2.65 manakala kebolehppercayaan item ialah 0.99 dengan nilai pengasingan 12.99 yang menunjukkan kecukupan sampel dan item. Instrumen juga didapati tersebar ke arah tahap kemampuan kepelbagaian responden dengan empat item yang mempunyai kebezaan kefungsi item (DIF) berdasarkan jantina. Kesimpulannya, ISMEQ menunjukkan bukti-bukti kesahan dan kebolehppercayaan yang baik melalui analisis Rasch. Implikasinya, ISMEQ dapat membantu pelajar-pelajar untuk membuat penilaian sendiri dan institusi pula dapat menyediakan prasarana yang bersesuaian dengan pelajar serta mempunyai potensi digunakan oleh para guru memperbaiki pedagogi. Pembinaan ISMEQ ini menambah koleksi instrumen perkembangan akademik pelajar sedia ada di Malaysia di samping membantu pengkaji lain yang ingin membina instrumen pengukuran yang benar-benar adil dan boleh digunakan untuk membuat keputusan.

THE DEVELOPMENT AND VALIDITY OF INSTRUMENT ON MEMORIZING AL-QURAN STRATEGY (ISMEQ)

ABSTRACT

This study aims to build and validate the Quran Memorization Strategy Instrument (ISMEQ) which measures the level of Quran memorization strategy among Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) students. This study uses a quantitative method in the form of a survey with a four-point likert scale. The respondents consisted of 549 Form 4 students under the management of Mara Junior College of Science (MRSM) and the Ministry of Education Malaysia (MOE). The initial draft of the developed instrument has 59 items built based on the Crocker, L., and Algina, J. models from four constructs namely goal strategy, planning strategy, reinforcement activity strategy and internal preparation strategy. ISMEQ uses the Rasch measurement model through item matching such as MNSQ, unidimensionality, local freedom analysis and item polarity (PTMEA). Only 52 items were retained in the ISMEQ final draft based on principal component analysis (PCA) values and item matching. PCA results show that 44.5% with variance get explained by the items in ISMEQ and 5.7% variance can not be explained by the first contrast. The polarity of the item is measured in the same direction only with each item contributing to the measurement which is between 0.00 to 0.58. The individual reliability of this instrument is 0.88 with an isolation of 2.65 while the reliability of the item is 0.99 with an isolation value of 12.99 indicating the adequacy of samples and items. The instrument was also found to be spread towards the level of ability of the diversity of respondents with four items that have item functional differences (DIF) based on gender. In conclusion, ISMEQ shows good evidence of validity and reliability through Rasch analysis. The implication is that ISMEQ can help students to make self-assessment and institutions can provide infrastructure that is suitable for students and has the potential to be used by teachers to improve pedagogy. The construction of ISMEQ adds to the collection of existing academic development instruments of students in Malaysia as well as helping other researchers who want to build measurement instruments that are truly fair and can be used to make decisions.

KANDUNGAN**Muka Surat**

PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN	ii
PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS	iii
PENGHARGAAN	iv
ABSTRAK	v
ABSTRACT	vi
KANDUNGAN	vii
SENARAI JADUAL	xv
SENARAI RAJAH	xviii
SENARAI SINGKATAN	xix
BAB 1 PENGENALAN	
1.1 Pendahuluan	1
1.2 Latar Belakang Kajian	4
1.3 Pernyataan Masalah	9
1.4 Objektif Kajian	12
1.5 Soalan Kajian	13
1.6 Kerangka Teori Kajian	14
1.7 Kerangka Konseptual Kajian	17
1.8 Kepentingan Kajian	19
1.9 Batasan Kajian	21
1.10 Definisi Operasional	21
1.11 Kesimpulan	26
BAB 2 TINJAUAN LITERATUR	
2.1 Pengenalan	27

2.2	Sejarah Perkembangan Tahfiz Quran Zaman Rasulullah	27
2.2.1	Perkembangan Tahfiz Di Malaysia	29
2.2.2	Perkembangan Tahfiz Model Ulul Albab di Malaysia	31
2.3	Keunggulan Tokoh-Tokoh Hafazan Terdahulu dan Kemudian	35
2.3.1	Mempunyai matlamat dan perancangan	36
2.3.2	Kerap membuat pengulangan	37
2.3.3	Berakhlak mulia	38
2.3.4	Kekuatan dalaman diri	40
2.3.5	Minat dan motivasi	41
2.3.6	Kesungguhan Sahabat Mengekalkan Hafazan al-Quran	43
2.3.7	Kesungguhan Tabiin dan Tabi'-Tabiin Mengekalkan Hafazan al-Quran	45
2.4	Kaedah-Kaedah Hafazan Yang Terkenal	48
2.4.1	Kaedah Umum Menghafaz	48
2.4.2	Kaedah Sistem al-Huffaz	51
2.4.3	Kaedah Sistem Turki	56
2.4.4	Kaedah Ahsin W. al-Hafidz (1994)	57
2.4.5	Kaedah Jibril (2011)	60
2.4.6	Kaedah Abu Mazayaa (2012)	63
2.4.7	Kaedah Yahya Abdurrazaq (2013)	78
2.4.8	Kaedah Zulkifli Mohamad al-Bakri (2018)	90
2.4.9	Rumusan Kaedah Menghafaz al-Quran	92
2.5	Teori Pembelajaran	93
2.5.1	Teori Pembelajaran Kognitif	93
2.5.2	Teori Pembelajaran Behaviorisme	97

2.5.3	Teori Pembelajaran Humanisme	99
2.5.4	Teori Pembelajaran Tahfiz al-Qabisi	101
2.6	Pembelajaran dalam al-Quran	103
2.6.1	Falsafah Pendidikan al-Quran	103
2.6.2	Matlamat Pendidikan al-Quran	113
2.6.3	Perbezaan Pendidikan al-Quran di Timur dan Barat	116
2.6.4	Konsep Pembelajaran al-Quran	118
2.6.5	Kesepaduan Pendidikan al-Quran	123
2.6.6	Kepentingan Menghafaz al-Quran	129
2.7	Strategi Pembelajaran	132
2.7.1	Definisi Strategi Pembelajaran	133
2.7.2	Taksonomi Strategi Pembelajaran	137
2.7.3	Klasifikasi Strategi Pembelajaran	138
2.7.3.1	Model McKeachie, Pintrich, Lin, and Smith (1986)	142
2.7.3.2	Model O' Malley dan Chamot (1990)	152
2.7.3.3	Model Oxford (1990)	154
2.7.3.4	Model Stern (1992)	156
2.7.3.5	Rumusan Klasifikasi Strategi Pembelajaran	160
2.8	Kajian-kajian Berkaitan Strategi Menghafaz al-Quran	163
2.8.1	Perbahasan Pengertian Menghafaz al-Quran	165
2.8.2	Metodologi Hafazan al-Quran	170
2.8.2.1	Pembahagian Waktu Mengikut Rukun Hafazan	174
2.8.2.2	Menggunakan Alat Bantu Menghafaz (ABM)	175
2.8.2.3	Strategi Sebelum Menghafaz al-Quran	179
2.8.2.4	Strategi Semasa Menghafaz al-Quran	181

2.8.2.5 Strategi Selepas Menghafaz al-Quran	184
2.8.3 Tahap Kebolehan Menghafaz al-Quran	187
2.8.4 Perbezaan Pendidikan Menghafaz al-Quran di Timur dan Barat	193
2.8.5 Kepentingan Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran	196
2.9 Model Pembinaan Instrumen	198
2.10 Model Kesahan Kandungan	200
2.11 Teori Pengukuran	202
2.11.1 Teori Ujian Klasikal (Classical Test Theory: CTT)	203
2.11.2 Teori Respon Item (<i>Item Response Theory</i>)	205
2.11.2.1 Model Pengukuran Rasch	205
2.11.2.2 Andaian Rasch	206
2.11.2.3 Kefungsian Skala	209
2.11.2.4 Keserasian atau kesepadanan item (fit)	210
2.11.2.5 Unidimensionaliti	211
2.11.2.6 Nilai kebolehppercayaan	213
2.11.2.7 Indeks pengasingan	213
2.11.2.8 Pemetaan Individu, Penilai dan Item (Huraian Rajah)	214
2.12 Kesimpulan	215

BAB 3 METODOLOGI

3.1 Pengenalan	216
3.2 Reka bentuk kajian	217
3.3 Populasi	218
3.3.1 Populasi dan Sampel Kajian	218
3.3.2 Saiz Sampel	220

3.3.3	Prosedur Persampelan Kajian	222
3.4	Instrumen Kajian	225
3.4.1	Fasa I: Pembinaan Instrumen	228
3.4.1.1	Mengenalpasti Isu Kajian, Menetapkan Asas Teori dan Tujuan	228
3.4.1.2	Mengenal Pasti dan Mentakrif Konstruk	229
3.4.1.3	Memilih Format Penilaian	229
3.4.1.4	Membangunkan Jadual Spesifikasi Instrumen	230
3.4.1.5	Penulisan Item	231
3.4.1.6	Kesahan dan kebolehpercayaan Item	232
3.4.2	Fasa II: Kajian Rintis	236
3.4.2.1	Penyediaan Instrumen Untuk Kajian Rintis	236
3.4.2.2	Menjalankan Kajian Rintis	236
3.4.2.3	Analisis Data – Aplikasi Model Pengurukan Rasch	237
3.4.2.4	Menyemak dan Memperbaiki Instrumen	237
3.4.3	Fasa III: Kajian Sebenar dan Pengesahan	237
3.5	Prosedur Pengumpulan Data	238
3.6	Penganalisaan Data	240
3.7	Kesimpulan	242

BAB 4 DAPATAN KAJIAN

4.1	Pengenalan	243
4.2	Dapatan Kajian Objektif Pertama: Membina item Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)	243
4.2.1	Fasa 1: Pembinaan Item ISMEQ	244
4.2.1.1	Jadual Spesifikasi Instrumen (JSI)	246
4.2.1.2	Analisis Senarai Semak Pemerhatian	247

4.2.1.3	Kesahan Kandungan	249
4.2.1.4	Kesahan Muka	252
4.2.1.5	Penambahbaikan Item	252
4.3	Dapatan Kajian Objektif Kedua: Untuk menentukan kesahan kandungan item Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)	253
4.3.1	Fasa 2: Kajian Rintis	254
4.3.1.1	Keserasian atau kesepadanan item	257
4.3.1.2	Unidimensionaliti	258
4.3.1.3	Analisis Kebebasan Setempat	259
4.3.1.4	Polariti item	260
4.3.1.5	Indeks Kebolehpercayaan Individu dan Item	262
4.3.1.6	Kefungsian Skala Pengkadaran	264
4.3.1.7	Rumusan Kajian Rintis dan CVR	266
4.3.2	Fasa 3: Kajian Sebenar dan Pengesahan	268
4.3.2.1	Profil Responden Kajian Sebenar	269
4.4	Dapatan Kajian Objektif Ketiga: Untuk menguji kesahan Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ) daripada perspektif model pengukuran Rasch	271
4.4.1	Unidimensionaliti	271
4.4.2	Korelasi residual terpiawai	272
4.4.3	Keserasian atau kesepadanan item (fit)	273
4.4.4	Pola korelasi pengukuran	275
4.5	Dapatan Kajian Objektif Keempat: Untuk mengukur kesahan dan kebolehpercayaan Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)	277
4.5.1	Indeks Kebolehpercayaan Responden	277
4.5.2	Indeks Kebolehpercayaan Item	278

4.5.3	Rumusan Kualiti Item ISMEQ	279
4.6	Dapatan Kajian Objektif Kelima: Untuk menilai taburan kesukaran item berbanding taburan kebolehan pelajar	280
4.7	Dapatan Kajian Objektif Keenam: Untuk Mengesan Kewujudan Kebezaan Kefungsian Item (Differential item functioning) Berdasarkan Jantina	284
4.8	Dapatan Kajian Objektif Ketujuh: Untuk Menentukan Skor Tahap ISMEQ	286
4.9	Manual Penskoran Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)	287
4.9.1	Pentadbiran dan Interpretasi Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)	288
4.9.2	Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)	289
4.9.3	Penskoran Skala ISMEQ	291
4.9.4	Interpretasi Data	292
4.10	Rumusan Dapatan Kajian	294

BAB 5 RUMUSAN, PERBINCANGAN, IMPLIKASI & CADANGAN

5.1	Pengenalan	298
5.2	Rumusan Kajian	299
5.2.1	Kesahan Kandungan	299
5.2.2	Kesahan Muka	300
5.2.3	Kesahan Konstruk	300
5.2.4	Kebolehpercayaan Instrumen	301
5.3	Perbincangan Dapatan Kajian	302
5.3.1	Objektif Pertama	302
5.3.2	Objektif Kedua	303
5.3.3	Objektif Ketiga	304
5.3.4	Objektif Keempat	305

5.3.5	Objektif Kelima	306
5.3.6	Objektif Keenam	306
5.3.7	Objektif Ketujuh	307
5.4	Implikasi Kajian	307
5.4.1	Perspektif Teoritik	307
5.4.2	Perspektif Praktikal	308
5.4.3	Perspektif Isu Semasa	309
5.5	Cadangan Kajian Lanjutan	311
5.6	Kesimpulan dan Penutup	312
RUJUKAN		314
LAMPIRAN		325
PENERBITAN & PENCAPAIAN		375

SENARAI JADUAL

No. Jadual		Muka Surat
1.1	Bilangan Sekolah Tahfiz Model Ulul Albab (MUA)	6
2.1	Ciri-Ciri Model Ulul Albab	34
2.2	Senarai Sekolah dan Tahun Penubuhan Program Ulul Albab	35
2.3	Contoh Jadual Menghafaz Kaedah Huffaz	53
2.4	Definisi Strategi Pembelajaran	133
2.5	Taksonomi Strategi Pembelajaran McKeachie et.al (1986)	143
2.6	Skala Tahap Kemampuan Seseorang untuk Menghafaz ayat al-Quran yang Baru	160
2.7	Taburan Tahap Tempoh Masa untuk Menghafaz Ayat al-Quran yang Baru Berdasarkan Baris	189
2.8	Taburan Tahap Tempoh Masa untuk Menghafaz Ayat al-Quran yang Baru Berdasarkan Baris	190
3.1	Jumlah populasi pelajar MRSM Ulul Albab seMalaysia	219
3.2	Bilangan Sampel Mengikut Model Pengukuran Rasch	220
3.3	Jumlah Populasi Pelajar MRSM Ulul Albab Se-Malaysia	221
3.4	Teknik Persampelan Mengikut Jenis Kajian	222
3.5	Julat Saiz Sampel	223
3.6	Rumusan Proses Instrumentasi Kajian	225
3.7	Perbezaan Bilangan Item Draf Awal dan Akhir	225
3.8	Fasa Pembinaan Instrumen	226
3.9	Senarai Pemboleh Ubah dan Trait Dalam Konstruk yang Ditetapkan	231
3.10	Kriteria Pemilihan Panel Pakar Kesahan Kandungan Instrumen	233
3.11	Tempoh Prosedur Pengumpulan Data	238

3.12	Ringkasan Objektif, Persoalan Kajian dan Jenis Analisis Data	240
4.1	Rumusan perbandingan pemilihan model Strategi Pembelajaran untuk Strategi Menghafaz al-Quran	244
4.2	Ringkasan Jadual Spesifikasi Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)	247
4.3	Rumusan Pemerhatian Strategi Menghafaz al-Quran	248
4.4	Senarai pakar professional	249
4.5	Senarai pakar lapangan	250
4.6	Senarai Pakar Kesahan Muka	252
4.7	Pecahan Mengikut Jantina	253
4.8	Bilangan Pelajar yang telah Khatam al-Quran	254
4.9	Bilangan Juzuk yang telah dihafaz	255
4.10	Latarbelakang sekolah agama sebelum masuk ke MRSM	255
4.11	Ukuran Saiz Sampel dalam Model Pengukuran Rasch	256
4.12	Kesesuaian fit/ item mengikut konstruk	256
4.13	Analisis Komponen Prinsipal	257
4.14	Analisis Kebebasan Setempat	258
4.15	Nilai Point Measure Correlation	259
4.16	Analisis Indeks Kebolehpercayaan Individu dan Indeks Pemisahan Individu	260
4.17	Analisis Indeks Kebolehpercayaan Item dan Indeks Pemisahan Item	261
4.18	Ringkasan struktur kategori	262
4.19	Rumusan kesahan dan kebolehpercayaan: Item ISMEQ	263
4.20	Item yang digugurkan berdasarkan penilaian pakar	265
4.21	Taburan Item Selepas Pengesahan Pakar dan Ujian CVR	267
4.22	Kadar Pemulangan Instrumen	269

4.23	Demografi Responden	270
4.24	Analisis Komponen Prinsipal	272
4.25	Analisis Residual Terpiawai	273
4.26	Kesesuaian/ kesepadanan Item ISMEQ (Kajian Sebenar)	274
4.27	Senarai Ketidaksepadanan (Misfit) Item	275
4.28	Polariti Item Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ) Kajian Sebenar	276
4.29(a)	Analisis Indeks Kebolehpercayaan Individu dan Indeks Pemisahan Individu	278
4.29(b)	Analisis Indeks Kebolehpercayaan Item dan Indeks Pemisahan Item	279
4.30	Rumusan Kriteria Kualiti Instrumen	279
4.31	Bilangan Taburan Kesukaran Item	283
4.32	Bilangan Taburan Kesukaran Item	283
4.33	Kekerapan Strategi Menghafaz Pelajar	284
4.34	Item Bias Mengikut Jantina	285
4.35	Kategori DIF Contrast dan Signifikan Statistik	286
4.36	Tahap Strategi Menghafaz al-Quran	287
4.37	Penskoran Jawapan	291
4.38	Minimum dan Maksimum Skor Berdasarkan Strategi	292
4.39	Tahap Strategi Matlamat	292
4.40	Tahap Strategi Perancangan	293
4.41	Tahap Strategi Pengukuhan Hafazan	293
4.42	Tahap Strategi Persediaan Dalaman	293
4.43	Tahap Strategi Menghafaz al-Quran	294

SENARAI RAJAH

No. Rajah		Muka Surat
1.1	Kerangka Teori Pembinaan Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)	15
1.2	Kerangka Konseptual Kajian Pembinaan dan Validasi Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)	18
2.1	Kesepaduan Tiga Elemen Utama Kurikulum TMUA (KPM, 2015)	33
2.2	Rumusan Kaedah Menghafaz Berdasarkan Kaedah Tinjauan	92
2.3	Model Kognitif Waugh dan Norman (1965)	94
2.4	Langkah Pembinaan Instrumen Model Crocker, L., & Algina, J (1986)	126
2.5	Kesepaduan Mata Pelajaran	140
2.6	Klasifikasi strategi pembelajaran	199
3.1	Rumusan Pecahan sampel kajian rintis dan kajian sebenar mengikut kategori sekolah	224
3.2	Kerangka Rekabentuk Kajian	227
4.1	Struktur Kalibrasi Skala Pengkadaran	266
4.2	Peta Taburan Individu-Item	282

SENARAI SINGKATAN

BPM	Bahagian Pendidikan Menengah
CTT	<i>Classic Test Theory</i>
DIF	<i>Differential Item Functioning</i>
GMSI	<i>General Metacognitive Strategies Inventory</i>
FPN	Falsafah Pendidikan Negara
ILLS	<i>Inventory, Inventory for Language Learning Strategies</i>
ISMEQ	Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran
JSI	Jadual Spesifikasi Instrumen
KPM	Kementerian Pelajaran Malaysia
LASSI	<i>Learning Strategy and Study Inventory Text-Learning Strategy</i>
MARA	Majlis Amanah Rakyat
MAIWP	Majlis Agama Islam Wilayah Persekutuan
MNSQ	<i>Mean-Square</i>
MRSM	Maktab Rendah Sains MARA
PCA	<i>Principal Component Analysis</i>
PTEMEA CORR	<i>Point Measure Correlation</i>
SILL	<i>Strategy Inventory for Language Learning Strategy Inventory</i>
SMALSI	<i>The School Motivation and Learning Strategy Inventory</i>
SPSS	<i>Statistical Package for Social Science</i>
TMUA	Tahfiz Model Ulul Albab
TRI	Teori Respon Item

BAB 1

PENGENALAN

1.1 Pendahuluan

Pendidikan Islam mempunyai sejarah yang panjang. Umumnya, pendidikan Islam berkembang seiring dengan munculnya Islam itu sendiri. Bermula dengan kedatangan Islam di Timur Tengah, berkembang dan lengkap dengan usaha-usaha pendidikan yang pada dasarnya ketika itu masih lagi tidak mempunyai sistem pendidikan formal (Azra, 1999). Sebelum arab pra Islam, pendidikan banyak berlaku di rumah sahabat seperti di rumah sahabat yang paling terkenal iaitu *Dar al-Arqam* tetapi apabila masyarakat Islam telah terbentuk, maka pendidikan Islam dilaksanakan di masjid.

Menurut Muhammad Ihsan (2007), pada awal kemunculan Pendidikan Islam di negara Timur Tengah berpolakan pendidikan Barat kerana memandang pada sumber kekuatan dan kesejahteraan hidup yang dialami oleh Barat ketika tu.

Walaubagaimanapun, falsafah Pendidikan Islam di Timur Tengah masih lagi berpegang dengan prinsip *Tarbiyah*, *Ta'dib* dan *Ta'lim*.

Kemudian Pendidikan Islam terus berkembang ke Asia. Sudarwan Danim (2003) mengatakan bahawa di Indonesia pendidikan berfungsi untuk mengembangkan kemampuan dan membentuk watak serta peradaban bangsa yang bermartabat dalam rangka mencerdaskan kehidupan bangsa. Ia bertujuan untuk mengembangkan potensi pelajar agar menjadi manusia yang beriman dan bertakwa kepada Tuhan Yang Maha Esa, berakhlak mulia, sihat, berilmu, cekap, kreatif, berdikari dan menjadi warga negara yang demokratik serta bertanggungjawab .

Sesuai dengan fungsi pendidikan nasional tersebut, pendidikan bukan hanya menjadikan anak bangsa sebagai orang yang cerdas daripada aspek intelektual dan emosional tetapi juga cerdas dari sudut kerohaniannya. Dalam kehidupan berbangsa dan bernegara, pendidikan merupakan wahana untuk mencerdaskan kehidupan bangsa sebagaimana diamanahkan dalam Undang Undang Dasar Republik Indonesia pada tahun 1945.

Manakala di Negara Brunei, sistem pendidikannya memiliki banyak persamaaan dengan negara lainnya seperti di negara-negara Barat, Malaysia, Singapura dan lain-lain. Sistem Pendidikan Islam telah mengalami perubahan yang pada awalnya dilakukan secara peribadi oleh para ulama yang lebih bersifat tidak rasmi atau informal. Seiring dengan perkembangan Islam di Brunei, Pendidikan Islam menjadi salah satu mata pelajaran yang diterapkan di seluruh sekolah. Ajaran Islam merupakan asas program pengajaran moral sekolah-sekolah di Brunei tanpa mengabaikan pelajaran

lain. Sistem Pendidikan Islam di Brunei bersifat menyeluruh dengan menjadikan akhlak adalah jambatan ilmu untuk mencapai peningkatan dalam kognitif, afektif dan psikomotor (Maimun Aqsha Lubis, Ramlee Mustapha dan Abdullah Awang Lampoh, 2009).

Jika kita lihat falsafah Pendidikan di Timur Tengah, Indonesia, Brunei dan Malaysia tidak jauh berbeza. Falsafah Pendidikan Islam itu sendiri merupakan satu proses penyampaian ilmu yang berterusan sehingga ilmu itu dapat dijiwai dan meresap dalam pemikiran, kelakuan dan tindakan terhadap diri sendiri, sesama manusia dan alam sekeliling, sesuai dengan peranan manusia sebagai hamba Allah, khalifahNya dan ulamak pewaris nabi. Seiring dengan itu, pembangunan modal insan menerusi pendidikan yang berteraskan al-Quran mampu melahirkan generasi profesional dan cendekiawan agama yang dilihat berupaya memimpin pembangunan negara ke arah yang lebih dinamik supaya dapat memenuhi hasrat kerajaan dalam menuju Transformasi Negara (TN50) yang mana salah satu aspirasinya untuk melahirkan 125,000 hafiz akan diraih dengan jayanya.

Sejak tahun 1966 lagi, Perdana Menteri Malaysia yang pertama telah berhasrat mahu mewujudkan pusat tahfiz di Malaysia supaya dapat merealisasikan lagi Falsafah Pendidikan Islam di Malaysia. Pada masa itu, pengajian tahfiz telah mula dijalankan secara formal di Malaysia dengan penubuhan Kelas Pengajian al-Quran dan Ilmu Qiraat di Masjid negara. Kelas pengajian ini di bawah kelolaan Jawatankuasa Tadbir Masjid Negara dan Urusetia Majlis Kebangsaan bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia daripada tahun 1966 hingga 1978 (Zulkiffli Mohd. Yusoff, Noor Naemah Abdul

Rahman, Nor ‘Azzah Kamri, Nor Aini Ali, Norhayati Haji Hamzah dan Naeimah Ramlan, 2018).

Jika dahulu aliran tahfiz ini agak eksklusif dan terbuka hanya kepada mereka yang berada dalam pengkhususan dalam bidang agama, namun kini menghafal al-Quran lebih terbuka dan inklusif kepada semua pelajar yang berminat serta penawaran ini juga tertakluk kepada semua institusi yang mempunyai fasiliti penawaran yang mencukupi untuk menjalankan program tahfiz ini, samada di peringkat pra persekolahan, sekolah rendah, sekolah menengah, penawaran di peringkat Institusi Pengajian Tinggi yang berbentuk sijil, diploma dan juga ijazah (Rashidi Abbas, 2018).

1.2 Latar Belakang Kajian

Sejajar dengan hasrat kerajaan untuk melahirkan huffaz professional, program Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) telah mula diperkenalkan pada tahun 2005 oleh kerajaan negeri Terengganu di Sekolah Menengah Imtiaz, Terengganu (Norhazriah, 2012). Manakala di Maktab Rendah Sains Mara (MRSM) telah dilaksanakan pada tahun 2009 bermula di MRSM Kota Putra, Besut, Terengganu (Siti Solehah & Umi Kalthom, 2016). Hasil kejayaan di Sekolah Menengah Imtiaz, Terengganu dan MRSM, Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) juga telah melaksanakan TMUA di sekolah menengah KPM mulai 2014 melalui Kurikulum Bersepadu Tahfiz (KBT) sebagai sebahagian daripada Kurikulum Kebangsaan (Kementerian Pelajaran Malaysia, 2016), teknik hafazan an-Nur dan sebagainya. TMUA menggunakan kurikulum sama seperti

pelajar arus perdana cuma tambah hafazan al-Quran selain menjalani tempoh PdP yang panjang antara jam 6.30 pagi hingga 4.20 petang setiap hari.

Program TMUA ini telah mendapat sambutan yang tinggi daripada masyarakat dengan dibuktikan peningkatan bilangan sekolah yang bermodelkan Tahfiz Ulul Albab sejak 2005 hingga 2018 (Kementerian Pendidikan Malaysia) untuk menampung permintaan yang tinggi (Zainora Daud, Nor Nadirah Hussin dan Phayilah Yama, 2018). Sejarar dengan kesedaran ibu bapa terhadap pendidikan anak-anak juga pusat tahfiz di Malaysia juga semakin berkembang dengan pelbagai metod atau teknik diperkenalkan untuk memudahkan para huffaz menghafaz al-Quran seperti teknik Al-Baghdadi, teknik Sulaimaniyah di Maahad Tahfiz Sulaimaniyah (Ahmet Hilmi 2016).

Zaytun dan Universiti Islam Negeri Maulana (Zainuddin, 2008; Luqman, 2007; Suprayogo, 2004). Pendidikan bercorak ulul albab mula mendapat tempat dalam pendidikan di Indonesia bermula di akhir tahun 90-an. Pendekatan ulul albab pada dasarnya merupakan proses pembelajaran sepanjang hayat yang membentuk satu dinamisme dalam bidang pendidikan. Pendidikan ini dilaksanakan di Universiti Islam Negeri Maulana dengan bermatlamatkan untuk melahirkan mahasiswa yang mampu menjadi khalifah dan mengharungi cabaran revolusi industri 4.0 (Rashidi Abbas, 2018).

Terdapat empat kategori sekolah yang melaksanakan Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) di Malaysia iaitu Sekolah Menengah Kebangsaan Agama (SMKA), Sekolah Berasrama Penuh (SBP), Sekolah Agama Bantuan Kerajaan (SABK) dan Maktab Rendah Sains MARA (MRSM).

Berdasarkan Jadual 1.1, seramai 17116 orang pelajar daripada 36 sekolah TMUA di Malaysia. Daripada jumlah keseluruhan tersebut, 7438 orang pelajar adalah daripada 11 buah sekolah SMKA, 2244 orang pelajar daripada 4 buah sekolah SBP, 4348 orang pelajar daripada SABK dan 3257 orang pelajar daripada 5 buah MRSM.

Jadual 1.1

Bilangan Sekolah Tahfiz Model Ulul Albab (MUA)

Bil.	Sekolah	Bilangan Sekolah	Jumlah Bilangan Pelajar
1.	SMKA	11	7438
2.	SBP	4	2244
3.	SABK	16	4348
4	MRSM	5	3086
Jumlah		36	17116

(Sumber: Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) dan Bahagian Pendidikan Menengah (BPM) MARA

Sebelum TMUA diperkenalkan, enam model menghafaz al-Quran yang digunakan sama ada di sekolah atau institusi tahfiz di Malaysia iaitu model hafazan al-Quran Deobandy dari India, model Panipati dari Pakistan, model hafazan Luh dari Mekah, model hafazan Cirebon dari Indonesia, model hafazan Turki dan model hafazan dari Malwali, Bangladesh (Sedek Ariffin & Zulkifli Mohd Yusoff ,2017). Setiap model-model ini mempunyai perbezaan dari aspek pelaksanaan hafazan. Oleh yang demikian, strategi-strategi menghafaz juga akan berbeza mengikut kesesuaian model-model tersebut kerana perbezaan kurikulum sekolah.

Tambahan pula, strategi pembelajaran tahfiz yang berkesan juga dapat membantu melahirkan seorang ahli yang profesional, teknorat dan usahawan yang bukan sahaja menggarap ilmu pengetahuan duniawi tetapi juga mempunyai

pengetahuan al-Quran dan as-Sunnah sebagai generasi Ulul Albab (Nor Musliza, Mokmin, 2015; Siti Solehah, Umi Kalthom, 2016). Ini juga dapat menyokong institusi atau sekolah yang melaksanakan program Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) sebagai kurikulum tambahan. Model ini boleh membantu pelajar-pelajar mereka terutama dalam dimensi proses menghafaz bersesuaian dengan kurikulum kebangsaan yang sedia ada. Sehubungan itu, strategi hafazan yang berkesan dapat menghasilkan pelajar yang cemerlang bukan sahaja dalam bidang akademik tetapi juga pada aspek sahsiah pelajar (Anis Syahirah, Sabri, 2017; Azmil, Misnan, Ab. Halim, Mohd Aderi, 2014; Abdul Hafiz & Norhanan, 2010; Zubaidah Begam, 2007; Abdul Hafiz, Hussin, Azmi Shah, Sulaiman Shakib, Kamarul Azmi, Abdul Basit, 2005).

Untuk mencapai sebahagian matlamat kurikulum Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) iaitu dapat menghafaz 30 juzuk al-Quran, pelajar-pelajar perlu mempunyai strategi dalam pembelajaran sebagaimana dalam ciri-ciri Ulul Albab seperti quranik, ensiklopedik dan ijthadik. Merujuk kepada modul MRSM Ulul Albab Kota Putra (2009) bahawa Ulul Albab bermaksud satu golongan yang mempunyai asas yang kukuh dalam al-Quran, ilmu pengetahuan yang luas dan pelbagai, mampu berfikir dan memerhati kejadian tuhan melalui mata hati dan akal yang tajam serta mengambil iktibar darinya. Quranik pula merujuk mereka menghafaz 30 juzu' al-Quran serta memahami berdasarkan konsep baca, ingat, faham, fikir, amal dan sebar (BIFFAS). Pelajar yang mempunyai ensiklopedik akan berpengetahuan dan berkemahiran tinggi, menjadi tempat rujukan serta menguasai pelbagai bidang ilmu dan bahasa asing. Manakala ijthadik ialah pelajar yang berkeupayaan memberikan memberikan pandangan dalam penyelesaian masalah umat, memaksimumkan keupayaan otak dan minda, berfikiran kreatif dan inovatif serta berteknologi tinggi (Norhazriah, 2012).

Strategi Pembelajaran merupakan suatu pemikiran, tingkah laku, kepercayaan atau emosi yang memudahkan perolehan, pemahaman dan pemindahan pengetahuan dan kemahiran baru (Weinstein, Husman & Dierking, 2000). Bagi mencapai tahap kecemerlangan akademik yang tinggi pelajar-pelajar daripada pelbagai latar belakang akan melibatkan interaksi beberapa faktor seperti persekitaran sekolah, motivasi dan faktor diri pelajar itu sendiri (Pintrich & De Groot, 2000). Tuckman (2000) pula mengatakan bahawa kecemerlangan pencapaian akademik seseorang pelajar itu adalah hasil interaksi antara kepercayaan tentang kebolehan diri melalui strategi pembelajaran yang mereka pilih.

Begitu juga dalam proses menghafaz kerana dalam hafazan, proses dan aktiviti pengulangan akan berlaku. Satu hakikat yang tidak boleh dipertikaikan bahawa hafazan ialah aktiviti menyimpan pengetahuan. Ia sebenarnya memerlukan kekuatan akal dan diakui sebagai cara yang baik bagi mengekalkan ingatan dan kecerdasan akal (Fathiya, Ahamd Fauzi, Norlizah, Lukman dan Wan Marzuki, 2018). Mempunyai strategi atau kaedah yang kreatif dalam menghafaz mampu meningkatkan minat, motivasi dan mengekalkan tumpuan pelajar dalam pembelajaran mereka (Nor Musliza & Mokmin, 2014).

Oleh yang demikian, strategi pembelajaran pelajar TMUA perlu diambil perhatian agar pencapaian hafazan mereka juga meningkat seiring dengan pencapaian akademik (Nor Musliza, Mokmin, 2016; Azmil, Ab. Halim, Misnan, Aderi, 2014; Rozani, 2013; Misnan & Ahmad Yunus, 2003). Mempunyai strategi dalam menghafaz juga bertujuan untuk menghasilkan satu proses pembelajaran yang berkesan kepada pelajar seterusnya menyumbang sesuatu perkara yang berkualiti kepada pendidikan

negara kita (Meor Ibrahim & Assaadah, 2011) dan menjamin kualiti pelajar-pelajar TMUA sekurang-kurangnya mereka hafiz quran sebelum tamat pengajian di MRSM walaupun bukan dalam tempoh tiga tahun sebagaimana yang telah ditetapkan.

1.3 Pernyataan Masalah

Walaupun perkembangan sekolah tahfiz di Malaysia semakin hari semakin berkembang dengan pesatnya tetapi kurikulumnya masih berada ditahap lama tanpa sebarang penambahbaikan. Dinyatakan dalam kajian Azmil (2010) bahawa matlamat program TMUA belum tercapai sepenuhnya kerana tidak ramai pelajar dapat menghafaz 30 juzuk dalam tempoh 3 tahun. Pelajar MRSM Kota Putra yang khatam (hafiz) 30 juzuk ketika mereka berada di tahun yang keempat iaitu Tingkatan 4 adalah seramai 29 orang daripada 160 orang. MRSM Gemencheh pula melahirkan 19 orang huffaz daripada 174 orang, manakala MRSM Kepala Batas seramai 38 orang daripada 149 orang (Bahagian Pendidikan Menengah MARA, 2018). Hal ini menjelaskan bahawa pencapaian hafazan yang tidak selari dengan pencapaian akademik walaupun terdapat juga pelajar yang khatam (hafiz) ketika berada di Tingkatan 5 namun masih juga ramai yang tidak mencapai target.

Sebagaimana yang kita ketahui, pelajar-pelajar tersebut adalah merupakan pelajar tahfiz di bawah model yang sama iaitu Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) namun pencapaian mereka dalam hafazan berbeza diantara satu sama lain. Berdasarkan kajian yang pernah dijalankan oleh Azmil, Ab Halim, Misnan & Mohd Aderi (2014) didapati bahawa antara faktor kelemahan pencapaian pelajar dalam hafazan ialah

pelajar tidak mempelbagaikan kaedah hafazan dan berkemungkinan disebabkan kurang pendedahan daripada guru tahfiz di sekolah.

Malah kajian dalam bidang pendidikan mendapati pelajar yang mempunyai strategi dalam pembelajaran dapat meningkatkan pencapaian akademik mereka (Mohamad Azrien Mohamed Adnan, Mohd Sahari Nordin, Mohd Burhan Ibrahim (2018); Marsh, Hau, Artelt, Baumert, & Peschar (2006); Zimmerman & Martinez-Pons (1990). Begitu juga dalam menghafaz al-Quran. Strategi menghafaz al-Quran yang baik dapat membantu meningkatkan pencapaian hafazan mereka. Menurut Intan Zakiah dan Munif Zariruddin (2016) strategi pembelajaran tahfiz telah dikenal pasti mempunyai kesan terhadap pencapaian lisan (syafawi) dan bertulis (tahriri). Strategi-strategi pembelajaran tersebut adalah bergantung terhadap model-model menghafaz al-Quran.

Walaubagaimanapun, untuk mengetahui strategi menghafaz pelajar TMUA satu instrumen strategi menghafaz yang baik perlu digunakan kerana pelajar-pelajar mempunyai kemampuan menghafaz yang berbeza-beza menyebabkan guru sukar untuk melakukan proses pembelajaran (2013). Namun demikian, pengkaji mendapati kebanyakan instrumen strategi pembelajaran banyak digunakan untuk pembelajaran dalam mata pelajaran bahasa seperti *Learning Strategy and Study Inventory* (LASSI), *Text-Learning Strategy Inventory*, *Inventory for Language Learning Strategies* (ILLS), *General Metacognitive Strategies Inventory* (GMSI), *Strategy Inventory for Language Learning* (SILL), Inventori Cara Belajar Bahasa Melayu dan Inventori Strategi Pembelajaran Kosa Kata.

Hanya sedikit sahaja instrumen untuk mengkaji keberkesanan pembelajaran pelajar daripada aspek metakognitif pelajar itu seperti *Learning Strategy Inventory*, *The School Motivation and Learning Strategy Inventory* (SMALSI), *Self-Regulated Learning Strategies* dan *Culture Learning Strategies Inventory*.

Instrumen yang sedia ada di dalam mahupun luar negara tersebut tidak dibangunkan untuk mengukur strategi hafazan. Malahan, semua instrumen strategi pembelajaran tersebut agak lama, tidak diperbaharui dan tidak mengukur secara komprehensif serta tidak sesuai dengan strategi pembelajaran pelajar tahfiz Model Ulul Albab di Malaysia.

Pengkaji juga mendapati tidak ada instrumen bagi mengukur strategi pembelajaran tahfiz yang standard dalam konteks Malaysia yang dibina untuk mengukur strategi menghafaz iaitu boleh mengukur strategi menghafaz yang merangkumi strategi kognitif, metakognitif dan afektif pelajar.

Oleh yang demikian, Instrumen Strategi Menghafaz Quran (ISMEQ) yang mantap, terkini, mempunyai kesahan dan kebolehpercayaan tinggi perlu dibangunkan bagi mengukur strategi menghafaz. Seterusnya, dalam konteks pembangunan instrument, model pengukuran Rasch boleh meningkatkan prestasi pencapaian hafazan pelajar kerana Model Rasch boleh mengatasi kelemahan dalam menggunakan skor mentah sebagai keupayaan dan sebagai item kerangka kerja analisis Teori Ujian Klasik (Siti Rahayah 2013).

Menurut Siti Eshah Mokhsein (2018), Model Rasch adalah model yang paling awal menggunakan Teori Respon Item (TRI) kerana ciri utama model Rasch adalah model kebarangkalian yang telah direka untuk menjawab persoalan utama iaitu; bila seseorang individu dengan kebolehan tertentu (bilangan item-item ujian yang betul) berhadapan dengan sesuatu item dengan parameter kesukaran tertentu (bilangan calon yang menjawab item tersebut dengan betul), apakah kebarangkalian (*likelihood*) bahawa individu tersebut dapat menjawab item tersebut dengan betul? (Bon dan Fox, 2012). Dengan model Rasch, kebarangkalian ini meningkat seiring dengan nilai beberapa lagi parameter item seperti parameter kesukaran, parameter diskriminasi dan parameter kesukaran.

Maka dengan itu, hanya model pengukuran Rasch sahaja yang didapati mampu menyelesaikan masalah-masalah seperti menghasilkan pengukuran yang linear, boleh menggunakan semua jenis data, mengesan misfit atau outlier dan memberikan instrument pengukuran yang berasingan atau tidak bersandaran bagi parameter objek yang dicerap (Azrilah Abdul Aziz, Mohd Saidfudin Masodi dan Azami Zaharim, 2017). Bukan itu sahaja, model Rasch juga mampu mengesan ketidaktepatan model dan menghasilkan pengukuran yang boleh diulang semula.

1.4 Objektif Kajian

Kajian ini adalah bertujuan membangun dan mengesahkan instrumen strategi pembelajaran tahfiz. Konstruk strategi pembelajaran yang akan diukur adalah strategi objektif, strategi perancangan, strategi pengukuhan dan strategi afektif.

Objektif khusus kajian ini adalah seperti berikut:

- i. Untuk membina item Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ).
- ii. Untuk menentukan kesahan kandungan item Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ).
- iii. Untuk menguji kesahan konstruk Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ) dari perspektif model pengukuran Rasch berasaskan:
 - a. Unidimensionaliti
 - b. Korelasi residual terpiawai
 - c. Keserasian atau kesepadanan item (fit)
 - d. Polariti item
- iv. Untuk mengukur kesahan dan kebolehpercayaan Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ).
- v. Untuk menilai taburan kesukaran item berbanding taburan kebolehan pelajar.
- vi. Untuk Mengesan Kewujudan Kebezaan Kefungsian Item (Differential item functioning) Berdasarkan Jantina.
- vii. Untuk Menentukan Skor Tahap ISMEQ.

1.5 Soalan Kajian

Pengkaji membentuk soalan-soalan kajian untuk menjawab permasalahan dan tujuan kajian seperti berikut:

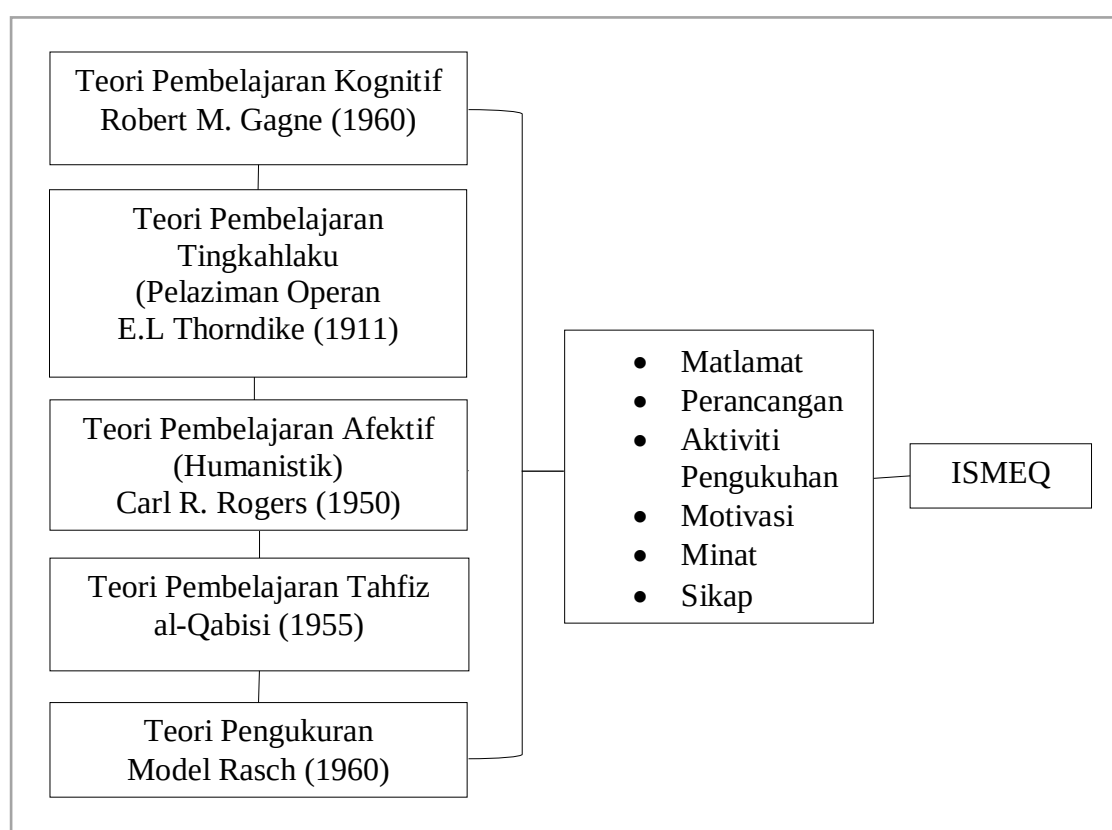
- i. Bagaimanakah proses pembinaan item Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)?

- ii. Sejauhmanakah kesahan kandungan Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)?
- iii. Sejauhmanakah Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ) menunjukkan bukti-bukti kesahan konstruk berdasarkan model pengukuran Rasch?
 - a. Unidimensionaliti
 - b. Korelasi residual terpiawai
 - c. Keserasian atau kesepadanan item (fit)
 - d. Pola korelasi pengukuran
- iv. Sejauhmanakah kebolehpercayaan Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)?
- v. Bagaimanakah taburan kesukaran item ISMEQ berbanding taburan kebolehan pelajar?
- vi. Adakah terdapat item yang mempunyai kebezaan kefungsiian item berdasarkan jantina?
- vii. Bagaimanakah skor tahap ISMEQ ditentukan?

1.6 Kerangka Teori Kajian

Kerangka teori adalah merupakan bahagian penting dalam kajian untuk membentuk konsep, terma, model dan asas teori terhadap kajian yang dilaksanakan. Bahagian ini juga yang akan membentuk pernyataan masalah, soalan kajian, pengumpulan data dan analisis serta bagaimana data kajian ini akan ditafsirkan nanti.

Oleh itu, kajian pembinaan instrumen ini berlandaskan teori pembelajaran kognitif Robert M. Gagne, teori pembelajaran humanisme Carl Rogers, teori pembelajaran behavior E.L Thorndike, teori pembelajaran tahfiz al-Qabisi dan teori pengukuran yang menggunakan alat pengukuran moden iaitu model Rasch. Kelima-lima teori ini saling berkait di antara satu sama lain dalam membina instrumen strategi menghafaz al-Quran (ISMEQ) sebagaimana dalam Rajah 1.1.

Rajah 1.1. Kerangka Teori Pembinaan Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ)

Berdasarkan gabungan teori-teori di atas, pengkaji mendapati instrumen strategi menghafaz al-Quran sangat penting untuk dibangunkan (ISMEQ) kerana menurut Gagne (1968-1985) hasil pembelajaran akan berlaku apabila terdapat perubahan dalam perlakuan seperti informasi verbal, ketrampilan intelektual, strategi kognitif, sikap,

strategi metakognitif dan ketrampilan motorik. Ahli-ahli psikologi kognitif mengemukakan teori tentang memori (ingatan) menggunakan model memproses maklumat (Suppiah N., Ramlah Jantan dan Abdul Aziz Abdul Shukor, 2008) sangat bersesuaian digunakan dalam membangunkan ISMEQ.

Namun demikian, perubahan pembelajaran kognitif tidak berlaku dengan sendirinya tanpa ada unsur-unsur perubahan humanistik dan tingkahlaku dalam pembelajaran kerana Carl Rogers (1902-1987) mengatakan bahawa kehendak manusia adalah segalanya. Menurut teori ini, pelajar akan diberi peluang untuk mengeksplorasi dan mencuba sendiri untuk merungkaikan masalah mereka dengan bertanggungjawab (Arkes, H. R & Garske, J. P. (1982). Pengalaman tersebut akan memberi tekanan motivasi terhadap kognitif pelajar.

Apabila pelajar telah mempunyai motivasi untuk melakukan perubahan di dalam pembelajaran mereka, maka hukum latihan sebagaimana yang dicadangkan oleh E.L Thorndike (1874-1949) dalam teori pembelajaran behavior (tingkahlaku) sangat berkait rapat untuk mengukuhkan ingatan dalam pembelajaran. Pembelajaran boleh berlaku dengan latihan yang berterusan. Ini kerana melalui kajian beliau, manusia di kawal oleh hukum tertentu yang disebut hukum pembelajaran iaitu hukum kesediaan, hukum latihan dan hukum kesan. Hukum kesediaan akan melibatkan tiga aspek utama iaitu kesediaan dari aspek psikomotor, afektif dan kognitif. Manakala hukum latihan adalah sangat sesuai digunakan untuk latihan hafalan. Dalam latihan hafalan, rangsangan dan gerak balas (R-G) sangat berkait untuk mengukuhkan hafalan melalui latihan yang berulang-ulang. Jika sesuatu tindakan telah berlaku perubahan daripada persekitaran yang menyeronokkan, maka hukum kesan menyatakan bahawa tindakan

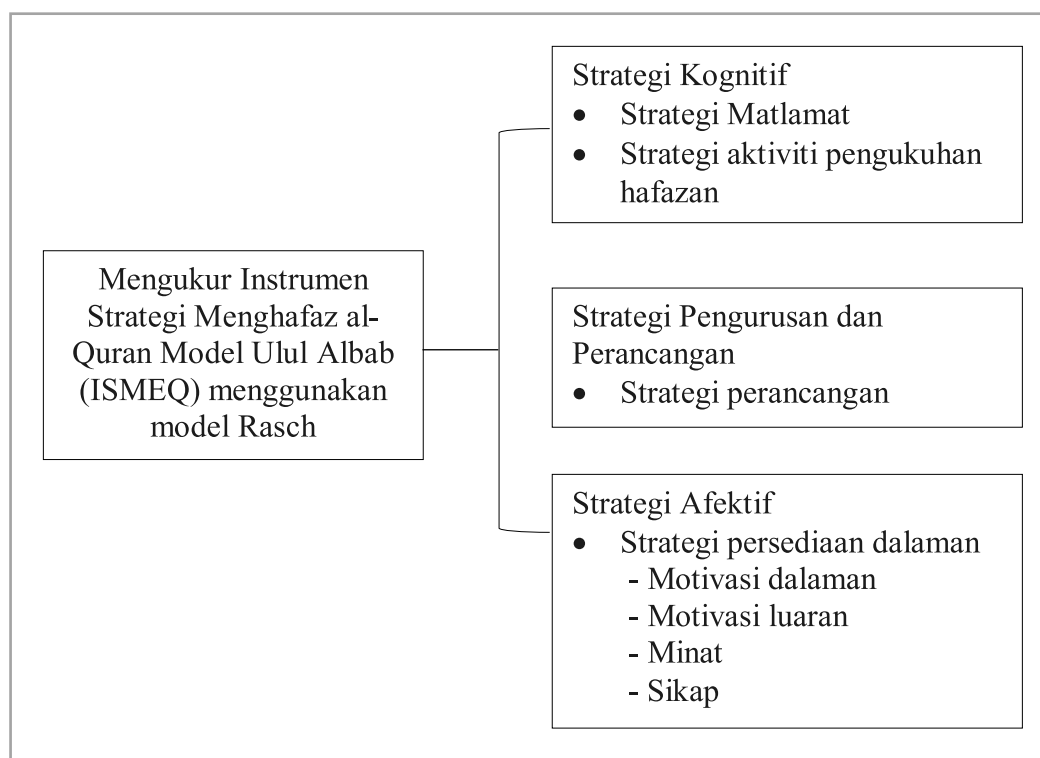

tersebut akan meningkat dan sebaliknya (Suppiah N., Ramlah Jantan dan Abdul Aziz Abdul Shukor, 2008).

Tambahan pula dalam teori pembelajaran tahfiz al-Quran al-Qabisi (1955) bahawa kaedah pembelajaran menghafaz al-Quran perlu ada *talaqqi*, latih tubi, minat dan faham. Kaedah ini pula perlu melalui proses penilaian secara harian, penilaian mingguan, penilaian akhir dan pemerhatian terhadap tingkahlaku. Oleh itu, instrumen strategi menghafaz dapat dibangunkan melalui sandaran teori-teori yang dinyatakan di atas.

1.7 Kerangka Konseptual Kajian

Manakala kerangka konsep kajian ini adalah merujuk kepada beberapa model dan teori pembelajaran, strategi pembelajaran dan pengukuran yang telah dihasilkan oleh pengkaji-pengkaji sebelum ini. Terdapat empat model strategi pembelajaran yang utama telah dikenalpasti iaitu model Rubin's (1987), model Oxford's (1990), model O'Malley's (1985) dan model Stern's (1992). Hasil daripada perbandingan model dan teori yang dikemukakan, pengkaji telah membina satu kerangka konsep kajian yang diadaptasi daripada Stern's (1992) seperti yang ditunjukkan dalam rajah 1.2 di bawah bagi menjelaskan hala tuju kajian ini.

Rajah 1.2. Kerangka Konseptual Kajian Pembinaan dan Validasi Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ). Sumber: Ubahsui Model Strategi Pembelajaran Stern's (1992)

Terdapat lima domain strategi pembelajaran yang utama di dalam model Stern's (1990) iaitu strategi pengurusan dan perancangan, strategi kognitif, strategi pengalaman komunikasi, strategi interpersonal dan strategi afektif. Namun demikian, pengkaji telah mengubahsui lima domain yang terdapat di dalam strategi pembelajaran seperti yang terdapat di dalam gambar rajah di atas mengikut kesesuaian pembelajaran menghafaz al-Quran. Pengkaji hanya menggunakan tiga domain strategi pembelajaran Stern's (1990) sahaja iaitu strategi kognitif, strategi pengurusan dan perancangan dan strategi afektif.

Mengikut Stern (1990), Strategi pengurusan dan perancangan adalah berkait rapat dengan niat pelajar untuk mengurus pembelajaran mereka. Mereka boleh menyusun strategi mereka sendiri atas nasihat dan bantuan daripada guru seperti

menentukan komitmen mereka dalam pembelajaran, menetapkan matlamat, memilih metod yang bersesuaian, sumber , pemantauan pelaksanaan dan menilai pencapaian mereka setelah menetapkan objektif dan matlamat mereka dalam pembelajaran.

Strategi kognitif pula adalah merujuk kepada langkah pelajar-pelajar dalam menyelesaikan masalah mereka dalam pembelajaran seperti dari aspek penerangan, penaakulan induktif dan deduktif, latihan, mengingat dan pemantauan. Manakala dalam strategi komunikasi pula, pelajar-pelajar akan menggunakan teknik kelancaran, isyarat bahasa, frasa, meminta ulangan atau penjelasan untuk mengelak gangguan dalam berkomunikasi. Dalam strategi interpersonal, pelajar-pelajar akan memantau dan menilai pencapaian mereka dan strategi afektif ini akan membantu mereka supaya tidak merasa kecewa dalam pembelajaran mereka terutama dalam konteks kajian ini iaitu menghafaz al-Quran.

1.8 Kepentingan Kajian

Kajian ini mempunyai kepentingan kepada pelbagai pihak seperti pihak pentadbir sekolah, Pejabat Pendidikan Daerah, Jabatan Pelajaran Negeri serta Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) amnya dan khususnya Bahagian Pendidikan Menengah MARA (BPM) dalam menghasilkan instrumen yang dapat digunakan bagi mengukur strategi pembelajaran pelajar dalam menghafaz al-Quran. Melalui soal selidik yang dihasilkan, kelemahan dan kekuatan guru-guru dalam melaksanakan kelas hafazan dapat dikenalpasti bagi membolehkan tindakan susulan dibuat dari aspek perancangan latihan dalam perkhidmatan dan kursus-kursus yang berkaitan. Pihak yang berkenaan

juga boleh menyediakan fasiliti kepada guru supaya boleh menyumbang kepada peningkatan tahap pencapaian hafazan pelajar. Seterusnya, instrumen yang dihasilkan mampu memberi gambaran bagi cabaran dan kekangan yang paling menyumbang kepada kegagalan pelajar tidak dapat menghabiskan 30 juzuk dalam tempoh 3 tahun supaya ditangani dengan sebaiknya.

Instrumen yang dihasilkan turut membantu guru-guru dalam membuat penilaian terhadap pengajaran dan pembelajaran semasa di dalam kelas. Kelemahan yang dikenalpasti dapat memberi peluang kepada guru-guru untuk memperbaiki diri disamping dapat mempersiapkan diri sebagai fasilitator yang mampu memberi impak positif terhadap anak didik dengan membantu perbaiki strategi-strategi yang kurang bersesuaian pelajar amalkan. Guru yang dapat mengenalpasti kelemahan pengajaran akan dapat menjamin suasana pembelajaran yang lebih berkualiti kerana faktor-faktor kelemahan yang telah dikenalpasti.

Terhasilnya instrumen ini juga membolehkan bakal hafiz al-Quran menilai strategi menghafaz mereka agar berjaya menghabiskan hafazan mereka sekurang-kurangnya sebelum mereka menamatkan persekolahan di Tingkatan 5. Justeru, kajian ini sangat relevan dijalankan kerana terhasilnya Instrumen Strategi Menghafaz al-Quran (ISMEQ) untuk kurikulum Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) ini akan membantu tenaga pengajar atau guru melihat keperluan pelajar supaya dapat menyeimbangkan hafazan mereka dengan akademik. Pada masa yang sama juga, guru-guru dapat mengenal pasti faktor-faktor pelajar yang tidak dapat menghabiskan hafazan mereka dalam tempoh masa yang telah ditetapkan.

1.9 Batasan Kajian

Kajian pembangunan dan pengesahan instrumen strategi menghafaz (ISMEQ) ini dilaksanakan berdasarkan had dan batasan kajian seperti berikut:

- i. Populasi kajian ini ialah pelajar-pelajar daripada Maktab Rendah Sains MARA (MRSM) yang melaksanakan kurikulum Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA). Oleh itu, hasil kajian tidak boleh digeneralisasikan kepada semua pelajar Sekolah Tahfiz yang tidak bersandarkan kurikulum Tahfiz Model Ulul Albab.
- ii. Terdapat batasan dari aspek lokasi dan jarak pemilihan pelajar-pelajar yang dipilih secara rawak berkelompok mengikut MRSM yang telah dikenal pasti. Memandangkan lokasi dan jarak antara sekolah yang jauh antara satu sama lain dan jarak dengan lokasi pengkaji agak menyukarkan kepada pengkaji untuk mentadbir sendiri instrumen tersebut menyebabkan kajian akan dibuat melalui pos. Proses tersebut akan mengambil masa yang agak lama dan kebarangkalian untuk mendapat semula borang soal selidik dengan bilangan yang sama sama adalah sukar.

1.10 Definisi Operasional

Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA)

Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) merupakan salah satu kurikulum pendidikan yang menampilkan tiga ciri khusus iaitu berasaskan pendekatan Quranik, Ensiklopedik dan Ijtihadik. Program ini mengabungkan tiga elemen utama ini untuk dijadikan sebagai kurikulum TMUA di Malaysia (KPM, 2015). Setiap elemen ini mempunyai pengertian

yang tersendiri iaitu Quranik merujuk kepada kemampuan menghafaz 30 juzuk ayat suci al-Quran serta menjadikan al-Quran sebagai satu budaya hidup seharian. Ensiklopedik pula membantu pelajar memperoleh kebolehan pakar rujuk dalam pelbagai bidang ilmu dan Bahasa. Manakala Ijtihadik membawa pengertian keupayaan pelajar untuk menyumbang idea, membuat penyelesaian masalah, menginovasi dengan memaksimumkan hikmah akal fikiran yang dikurniakan Allah SWT sebaik mungkin (Rohaizan, Zulkfli dan Abdul Hakim, 2014). Merujuk Salmiah dan Siti Eshah (2016) bahawa ketiga-tiga elemen ini bersesuaian dan selari dengan aspirasi yang ditetapkan menerusi Pelan Pembangunan Pendidikan (PPM 2015-2025) iaitu Kemahiran Berfikir Aras Tinggi (KBAT).

Hafazan

Hafazan berasal daripada perkataan *hafaz* yang bererti sudah masuk betul ingatan, dapat mengucapkan pelajaran (ayat al-Quran dan lain-lain) dengan ingatan semata-mata tanpa melihat buku, kitab dan sebagainya (Kamus Dewan, 2005). Maksud menghafaz pula ialah membaca atau mempelajari ayat suci berulang kali supaya ingat dalam ingatan. Hafaz juga dikenali hafal dalam Bahasa Melayu iaitu sudah benar-benar masuk dalam ingatan tanpa perlu melihat buku atau catatan. Dalam Bahasa Arab pula disebut sebagai *az-zakirah* (Zulkifli Mohamad al-Bakri, 2013). Menghafaz merupakan satu proses mental yang menekankan pengalaman yang bermakna, menyimpan dan mengeluarkan kembali pengalaman tersebut ketika diperlukan untuk menyelesaikan sesuatu masalah.

Definisi operasi hafazan dalam kajian ini adalah pelajar-pelajar dikehendaki menghafaz al-Quran mengikut kebolehan masing-masing dan memperdengarkan bacaan tersebut kepada guru pentasmik.

Strategi Menghafaz

Strategi menghafaz adalah sebahagian daripada strategi pembelajaran. Ianya boleh membawa maksud yang pelbagai sama ada dari segi terma atau kombinasi perkataan strategi dan pembelajaran. Daripada aspek terma, strategi bermaksud metod, kaedah atau kemahiran. Manakala strategi pembelajaran bermaksud aktiviti pembelajaran yang berorientasikan matlamat untuk meningkatkan pembelajaran pelajar (Cf. Van Hout-Wolters (1992); Rachel., (2007). Pelajar-pelajar boleh meningkatkan pembelajaran dengan menggunakan pelbagai strategi. Dalam kajian ini, strategi pembelajaran pelajar adalah strategi dalam menghafaz al-Quran.

Strategi Matlamat

Matlamat atau objektif dalam menghafaz yang dimaksudkan adalah seperti mensasarkan tempoh untuk menghafaz, bilangan surah atau keratan yang boleh dihafaz dalam satu sesi dan jangkamasa untuk menghafaz samaada untuk surah panjang atau surah pendek. Objektif menurut Kamus Dewan (2005) bermaksud 1) sesuatu yang khusus yang ingin dicapai, matlamat, tujuan; 2) berasaskan kenyataan atau fakta sebenar; 3) tidak dikuasai atau dipengaruhi oleh perasaan atau prasangka sendiri; ujian.

Definisi operasi objektif pelajar dalam kajian ini pula merujuk kepada kebolehan itu akan dinilai berdasarkan kebolehan menghafaz mengikut sasaran tempoh

yang ditetapkan, kebolehan menghafaz mengikut *hizb* dalam sehari dan kebolehan menghafaz mengikut halaman muka surat dalam sehari.

Strategi Perancangan

Selain itu, seorang penghafaz al-Quran perlu ada perancangan sebelum, semasa dan selepas menghafaz al-Quran. Perancangan ialah menetapkan matlamat dan menentukan bagaimana untuk mencapai matlamat tersebut. Apabila membuat perancangan, seseorang itu telah membuat *blueprint* (merangka tindakan) untuk tindakan yang diperlukan bagi merealisasikan matlamat (Kinicki & Williams, 2006).

Definisi operasi perancangan dalam kajian ini merujuk perancangan sebelum, semasa dan selepas menghafaz. Perancangan sebelum menghafaz seperti menggunakan mushaf resam Uthmani, menyenaraikan bahagian-bahagian yang hendak dihafaz, menyediakan jadual sebagai panduan dan rekod hafazan, mengualang ayat hafazan, melancarkan bacaan dan menetapkan tempat menghafaz. Manakala perancangan semasa adalah seperti merancang semasa menghafaz mengikut had bilangan ayat, mengikut halaman atau muka surat yang ditetapkan, menghafaz secara individu atau berkumpulan dan perancangan selepas adalah merekod ayat hafazan yang telah dihafaz, membuat ulangan sehingga lancar dan membetulkan bacaan.

Strategi Aktiviti Pengukuhan Hafazan

Pengukuhan dalam pembelajaran bermaksud aktiviti-aktiviti yang berbentuk latihan dan tugas. Dalam pembelajaran sebagaimana yang dijelaskan oleh teori pelaziman operan Thorndike (1911), pengukuhan adalah merupakan aspek penting untuk memastikan pelajar-pelajar boleh menguasai pembelajaran. Dalam kajian ini,

pengukuhan yang dimaksudkan adalah kaedah seseorang itu menjaga hafazan dan latihan yang dipraktiskan untuk mengukuhkan hafazan seperti melaksanakan solat sunat *Taqwiyatul Hifz* (menguatkan hafazan), menyertai ujian hafazan, menggunakan bahan bantu menghafaz (BBM), mengulang ayat hafazan semasa riadah, sebelum tidur, selepas subuh serta semasa dalam solat dan sebagainya.

Bukan setakat menjaga hafazan sahaja, pelajar juga perlu mempunyai latihan sebagai aktiviti pengukuhan supaya hafazan mereka tidak hilang dan sentiasa diingati. Terdapat latihan dalam pelbagai bentuk sama ada sebagai imam atau latihan dalam kelas, mendengar dan menyemak bacaan rakan dan memperdengarkan bacaan dihadapan rakan.

Persediaan dalaman pelajar adalah merujuk afektif pelajar yang bermaksud perasaan dan emosi (dan bukannya fikiran atau daya berfikir) (Kamus DBP, 2017). Bloom (1956) juga mendefinisikan afektif adalah berkaitan dengan emosi seperti penghargaan, nilai, perasaan, semangat, minat, dan sikap terhadap sesuatu perkara. Dalam proses pembelajaran yang berasaskan domain afektif ini pelajar menerima input yang berupa nilai-nilai tertentu, perkembangan dari segi perasaan emosi dan sikap serta elemen kerohanian. Oleh itu, dalam kajian ini, domain afektif adalah untuk mengetahui strategi afektif pelajar dari aspek motivasi, minat dan sikap mereka terhadap menghafaz al-Quran kerana pembelajaran al-Quran adalah satu proses yang berlaku sama ada dari aspek perubahan dalaman, atau potensi-potensi untuk bertindak balas. Berdasarkan kajian Rohaizan, Zulkifli, Abdul Hakim dan Syed Mohd Azmi (2014), mendapati bahawa kurikulum Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) mampu membawa perubahan

yang agak kekal di dalam tingkah laku atau kebolehan yang terhasil melalui sistem pembelajarannya. Kebolehpindahan sikap positif dapat diinferensikan daripada perubahan-perubahan tingkah laku yang agak stabil lantaran interaksinya dengan persekitaran.

1.11 Kesimpulan

Bab ini telah menerangkan tentang latar belakang kajian, permasalahan kajian, objektif dan soalan kajian. Selain itu, signifikan kajian serta batasan kajian juga dibincangkan. Dalam bab ini, definisi istilah kajian juga dijelaskan seperti objektif pelajar dalam menghafaz, perancangan sebelum, semasa dan selepas, strategi pengukuhan dalam kaedah menjaga hafazan dan aktiviti latihan pelajar dalam menghafaz dan akhir sekali bagaimana pelajar membuat penilaian diri sendiri dalam aspek motivasi, minat dan sikap mereka terhadap menghafaz al-Quran.

